

Cum ajung copiii și adolescenții la acte de violență extremă: factorii declanșatori și semnele văzute prea târziu

Violența extremă între minori este un eșec colectiv, nu doar un act individual. Responsabilitatea este astfel împărțită între familie, școală, comunitate și sistem: printre factorii care duc la acte de violență se numără cei psihologici, cum sunt trauma timpurie sau stima de sine precară, care se manifestă și prin furie, dar și factori sociali și culturali, cum sunt expunerea la agresivitate și acceptarea socială și toleranța la violență, într-un context emotional vulnerabil, prin jocuri video și rețele sociale.

Copiii violenți sunt aproape întotdeauna copii răniți. Asta nu justifică violența, dar o explică și arată unde trebuie intervenit.

Violența extremă între copii este un subiect **sensibil și complex**, iar cercetările ne arată clar că **nu apare „din senin”**. De obicei, este rezultatul **unei acumulări de factori** care nu sunt observați sau sunt minimalizați și astfel ignorați.

- 1. Factorii psihologici - emoționali și individuali**, aceștia țin de modul în care o persoană procesează realitatea și își gestionează propriile impulsuri. Putem enumera aici:
 - **trauma timpurie**: abuzul sau neglijarea în copilărie pot altera dezvoltarea creierului, în special în zonele responsabile cu empatia și controlul impulsurilor, dezvoltând un atașament profund dezorganizat.
 - **lipsa empatiei**: anumite trăsături de personalitate (precum cele antisociale sau narcisice) pot face ca individul să nu simtă suferința provocată altora.
 - **stima de sine fragilă sau instabilă** care se poate transforma în furie cronică, cu o frustrare intensă și incapacitatea de a tolera eșecul, sentiment de nedreptate, iar violența extremă apare uneori ca o reacție la o „rană narcisică” – o umilință percepută care este atât de insuportabilă încât individul simte nevoia să „șteargă” sursa umilinței prin forță.
 - **capacitate redusă de anticipare a consecințelor și de a discerne între acțiunile reversibile și cele ireversibile.**
 - **tulburări de personalitate sau idei paranoide**, cu percepția constantă de amenințare, construindu-și o narațiune de genul: „merită”, „nu am alternativă”, „așa opresc tot”
 - **consumul de alcool sau droguri**, care reduce autocontrolul.
- 2. Factori sociali și de mediu**: aceștia pot acționa ca un „incubator” pentru comportamentele agresive și pot genera o frustrare cronică ce explodează în violență.
 - **Percepția sărăciei extreme și a inegalității sociale**, interiorizate prin sentimentul de **injustiție socială**.

- **Izolarea socială și alienarea.** Copiii care nu se simt conectați la comunitate sau care simt că societatea i-a respins sunt mai predispuși să adopte comportamente destructive pentru a atrage atenția.
 - **expunerea la violență și lipsa modelelor pozitive.** Martorii la violența domestică sau comunitară învață că forța este singura metodă eficientă de rezolvare a conflictelor sau de obținere a respectului.
 - **influența anturajului.** Apartenența la grupuri care glorifică violența (găști, grupări extremiste) oferă unui adolescent validarea de care are nevoie pentru a comite acte atroce.
 - Bullying sever și repetat care se transformă în **bullying cronic**.
3. **Factori culturali.** Cultura adesea oferă „scenariul” prin care un individ își justifică acțiunile. Aici intră **acceptarea socială și toleranța la violență:** mass-media, rețelele sociale, jocurile video (în exces și fără context familial) sau discursul public agresiv întâlnit frecvent, care amplifică manifestarea comportamentelor violente în rândul copiii și adolescenții și pot reduce capacitatea acestora la suferința trăită de ceilalți. Nu jocurile sau filmele singure produc violență, ci **contextul emoțional** în care sunt consumate.
4. **Factori situaționali sau declanșatori.** Chiar și persoane relativ stabile pot deveni violente în anumite contexte cum ar fi: umilința publică, escaladarea unor accese de furie ca urmare a unor conflicte repetate, eșecuri școlare sau relaționale transformate în evenimente percepute ca „ultima picătură”, în lipsa unor mecanisme de rezolvare a conflictelor.
- **Factori biologici (secundari, dar relevanți).** Aceștia nu determină direct violența, dar pot contribui: creierul este hiper-reactiv la vârsta adolescenței, iar cortexul prefrontal (controlul impulsurilor) e insuficient dezvoltat, disfuncții în controlul impulsurilor, anumite leziuni cerebrale, reactivitate crescută la stress, dezechilibre neurochimice (în combinație cu alți factori).

Cum apare violența extremă

De obicei, traseul violenței arată astfel:

Traumă + frustrare → resentiment → ideologie justificativă → factor declanșator → violență

Fără mecanisme de auto-reglare emoțională sau sprijin social, escaladarea devine tot mai probabilă.

Factorii de protecție:

- Relații stabile și de sprijin din partea familiei cu stabilirea de limite clare, manifestarea de căldură emoțională și zero toleranță pentru violență, modele de gestionare calmă a conflictelor.
- Educație emoțională și învățarea empatiei în familie, dar și în mediul școlar.
- Acces la servicii de sănătate mintală, care oferă modalități de prevenire sau intervenție.
- Modele non-violente de rezolvare a conflictelor, prin dezvoltarea rezilienței și însușirea unor mecanisme de autoreglare emoțională.
- Sentiment de sens și apartenență, implicarea adolescenților în luarea deciziilor și rezolvarea de probleme.
- Intervenție rapidă în situațiile de bullying, prin implicarea consilierilor școlari și crearea unui climat de siguranță în mediul școlar.

Persoană de contact: Mihaela Dinu, Coordonator Program, Salvați Copiii România, tel.:0723.276.350, e-mail: mihaela.dinu@salvaticopiii.ro.

Despre Organizația Salvați Copiii:

De 35 de ani, Salvați Copiii România construiește programe sociale, politici publice și practici solide în beneficiul copilului din România. Expertiza și complexitatea proiectelor la nivel național fac din organizație o instituție socială esențială, al cărei rol este medierea între societate și autoritatea publică, în beneficiul copilului. În cele peste trei decenii de activitate, Salvați Copiii a intervenit activ în societate, identificând soluții concrete pentru protejarea și sprijinirea copiilor vulnerabili, și a militat, în același timp, pentru o colaborare viabilă cu autoritățile decidente, pentru asigurarea interesului superior al copilului. Salvați Copiii și-a asumat rolul de supraveghere vigilentă a autorităților publice, în așa fel încât acestea să implementeze politici publice de durată care să corecteze cauzele care duc la vulnerabilizarea copiilor. Totodată, organizația a reușit să creeze rețele active de solidaritate, prin încurajarea responsabilității sociale a companiilor și a societății, în sens larg. În calitate de membru al Save the Children, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 30 de membri și desfășoară în prezent programe în 108 țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. Peste 4.150.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii România.